

Nya Zeelands mjölknäring

– har global betydelse

Man skulle kunna tro att Nya Zeeland dominerar världens mejerisektor. I våra massmedia står det ju ofta om mejeriföreningen Fonterra och deras auktionsverksamhet Global Dairy Trade, GDT, som anses bestämma världsmarknadspriset för mjölk. Detta är dock en ofullständig bild. Med sina 21 miljarder liter mjölk per år står Nya Zeeland för bara tre procent av världens mjölkproduktion. Som jämförelse kan nämnas att Indien är störst med en årlig produktion på 141 miljarder liter följt av USA med 93 miljarder.

Förvisso är Fonterra ett stort mejeriföretag, men "bara" världens tvåa efter Lactalis, som ju äger Skånemejerier. Efter Fonterra följer Nestlé, Dairy Farmers of America och FrieslandCampina. Fonterra tar emot cirka 85 procent av Nya Zeelands mjölkproduktion. Den samlade mejerikooperationen, som också inkluderar föreningarna Tatura och Westland, samlar in 95 procent av Nya Zeelands mjölkinvägnings.

STOR EXPORT

En anledning till att Nya Zeelands mjölknäring har global betydelse är den lilla inhemska konsumtionen. Landet har en folkmängd som svarar ungefär till Norges. Nyzeeländarna måste därför exportera 96 procent av sin mjölkvolym. Exportmöjligheterna är goda, eftersom man kan sälja till låga priser tack vare att stora besättningar går på betesmarker året runt, men de stödutfodras under vintern. Med extremt låga produktionskostnader kan mjölkproducenterna klara av stora prissvängningar.

Priser varierar när produktionsvolymerna ändras. Världens mjölkproduktion ökade med 38 procent från år 2000 till 2014. En prognos för 2017 är 831 miljoner ton. De största ökningarna sker i Asien, Afrika och Sydamerika. Samtidigt växer den globala efterfrågan. Mellan 2000 och 2014 steg per capita-konsumtionen av mjölk med 8,5 procent och befolkningen ökade med 10 procent. Den största konsumtionen under 2014 var i Asien och Europa med 337 respektive 201 miljoner ton. Fram till 2025 förväntas mjölkkonsumtionen öka med 21 procent – mest i Asien på grund av ökat välbstånd.

FÅ STORA MARKNADSÄKTÖRER

Även om Nya Zeeland står för endast en liten del av världens mjölkproduktion, är landet viktigt. Mer än nio tiondelar av världsproduktionen konsumeras nämligen inom det land (eller valutaområde), där mjölken produceras. Av de knappa tio procent, som säljs internationellt, står fyra länder (valutaområden) för mellan 70 och 80 procent av volymen. Nya Zeeland har 28 procent, EU 26, USA 14 och Australien 6 procent.

När en så pass liten del av världsproduktionen handlas internationellt, blir det en så kallat "tunn marknad". Med tämligen få stora

marknadsaktörer blir det stora prissvängningar. Dessutom gäller att mjölkprodukter är relativt lite priskänsliga. En liten förändring i den utbudna volymen kan då förorsaka en stor prisförändring.

RYSSLAND OCH KINA

Prisvariationen förstärks också av en koncentration på importsidan. Ryssland och Kina ligger i ledningen. Därefter kommer Japan, Algeriet och Mexiko. Diverse händelser i de två förstnämnda länderna påverkar prisutvecklingen. Några exempel är Putins importembargo efter Krimockupationen, melaminskandalen i Kina 2008, Kinas ekonomiska inbromsning, utbyggnaden av den kinesiska mejerisektorn, ett nytt frihandelsavtal mellan Nya Zeeland och Kina, samt den kinesiska regeringens satsning på djurvälstånd och livsmedelssäkerhet.

EN KONTINUERLIG INTENSIFIERING

Från 1995–1996 till 2015 har den nyzeeländska mjölkproduktionen ökat med 127 procent. Mjölken har varit så lönsam att många fåruppfödningar har fått ge vika. Den genomsnittlige mjölkbonden har nu 419 kor och 146 hektar betesmark. Det sker en kontinuerlig intensifiering, antalet djur har under den senaste femtonårsperioden ökat med 2,7 procent per år men arealen ökade med endast 1,7 procent. Antalet besättningar har minskat men besättningsstorleken har ökat. Markpriserna stiger och mjölkböndernas låntagning har mer än tredubblats under de senaste tolv åren.

NYA HÅRDARE KRAV

Mjölkproduktionen är viktig för Nya Zeelands samhällsekonomi. Samtidigt leder den till ökande miljöproblem. Det har då kommit nya lagkrav, som innebär att mjölkbönderna måste investera för förbättring av vattenkvalitet. Sådana krav blir allt hårdare i och med att den växande stadsbefolkningen inte har särskilt stor förståelse för mjölkböndernas situation.

Dessa problem lär dock inte hindra att den nyzeeländska mjölksektorn också i framtiden styr den globala prisnivån för mjölk.

Vill du veta mera?

Shadbolt, Nicola M. & Dhananjay Apparao (2016). *Factors influencing the dairy trade from New Zealand. International Food and Agribusiness Management Review*, 19 (Issue B), 241-255.

Jerker Nilsson, Institutionen
för ekonomi, SLU Uppsala

